

Biblioteksplan 2008
för
Haninge kommun

Biblioteksplan för Haninge kommun

Innehåll

Inledning

1 Biblioteksstruktur

Folkbibliotek

Bokbuss

Integrerade bibliotek

Skolbibliotek grundskola/gymnasium

Mediecenter

2 Ansvarsfördelning

3 Samarbete skola - bibliotek

Övergripande

Förskoleåldern 0 – 5 år

Grundskoleåldern 6 – 15 år

Gymnasieåldern 16 - 20 år

Vuxenstuderande

4 Tillgänglighet

Barn och ungdom

Biblioteksservice för äldre och handikappade

5 Framåtblickar

6 Uppföljning

Inledning

En biblioteksplan är ett redskap för att strukturerat och i samverkan ta tillvara de biblioteksresurser som finns, skapa beredskap för framtidens krav och för att stimulera till utveckling.

Biblioteken förmedlar kunskap och tankar, som är grundläggande i ett demokratiskt informations- och kunskapssamhälle. Biblioteken spelar också en viktig roll för utbildning och kultur, för att främja läs- och skrivkunnigheten och förmågan att söka information.

I en tid när behoven från utbildningssektorn växer är det viktigt med en gemensam plan som definierar de olika biblioteksformernas ansvar. Syftet med planen är både att värna om skolbiblioteken som en naturlig del i skolans pedagogiska arbete och den traditionella folkbiblioteksverksamheten.

Alla barn och ungdomar har rätt till bibliotek. Bibliotekens insatser för barn och ungdomar utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter. Haninge kommunfullmäktige har beslutat att prioritera tre områden ur FN:s barnkonvention. Det är samtliga nämnders uppgift att utifrån sin verksamhet formulera egna mål inom dessa fokusområden.

- Barns rätt till utbildning
- Barns rätt till delaktighet och inflytande
- Barns rätt till god psykisk hälsa.

Biblioteken är ett praktiskt redskap för att förverkliga delar i barnkonventionen. Fri tillgång till information och litteratur stärker språkutvecklingen, ger kunskap, läsglädje och meningsfulla fritidsaktiviteter. För att nå alla barn och ungdomar krävs samarbete över förvaltningsgränserna och med andra aktörer som arbetar med barn och ungdom

Bibliotekslagen, som gäller från 1997, innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Den behandlar både folkbibliotekens och skolbibliotekens ansvarsområden. I december 2004 beslutade riksdagen om ett tillägg till bibliotekslagen: *"Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting bör anta planer för biblioteksverksamheterna"*

Biblioteksplan för Haninge kommun antogs av kommunfullmäktige den 4 april 2005.

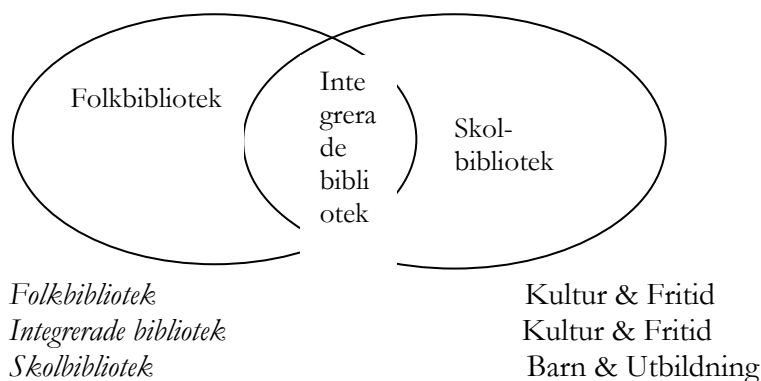
Sedan 2005 har det skett förändringar i omvärlden som motiverar en uppdatering av Haninges biblioteksplan.

Haninges biblioteksplan har utarbetats i samverkan mellan barn- och utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen och antagits av respektive nämnd.

Biblioteksplan för Haninge kommun

1. Biblioteksstruktur

Kommunens biblioteksstruktur ska bestå av följande tre delar:

Folkbibliotek

Huvudman för folkbiblioteken är kultur- och fritidsnämnden. Folkbibliotek med full service ska för de norra kommundelarna finnas i Kulturhuset i Haninge C och för de södra kommundelarna i Västerhaninge C. Biblioteket i Kulturhuset utgör huvudbibliotek för folkbiblioteken och de integrerade biblioteken, dvs. biblioteken i Västerhaninge, Jordbro och Brandbergen, bokbussen samt utlåningsstationen på Ornö. Folkbiblioteken ansvarar för att fullgöra de uppgifter som kommunen är ålagda i bibliotekslagen.

Ett idealiskt folkbibliotek ska vara tillgängligt för alla både i fråga om utbud och lokaler. Det är viktigt med generösa öppettider och ett brett mediautbud både vad det gäller böcker, elektroniskt material, film, musik, böcker på cd och databaser. Personalen ska arbeta aktivt för att främja barns språkutveckling, stimulera både barns och vuxnas läning samt ha en pedagogisk roll vad det gäller informationssökning.

Bokbuss

En liten bokbuss eller ett mobilt bibliotek kommer att tas i bruk under 2008. Bokbussen ska komplettera befintliga bibliotek och i första hand nå ut till barnen i de kommundelar där det inte finns någon fast biblioteksfilial. Bussen kommer att ge biblioteksservice till förskolor, fritidshem och ev. 10-12-årsverksamheten. Även äldre och funktionshindrade är planerade målgrupper.

Integrerade bibliotek

Kommunen har enligt bibliotekslagen skyldighet att ägna särskild uppmärksamhet åt bl. a. funktionshindrade, invandrare och andra minoriteter samt åt barn och ungdomar bl. a. genom att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. För att betona kommunens uppmärksamhet av dessa grupper ska integrerade bibliotek finnas i Brandbergen och Jordbro. Detta med anledning av de särskilda behov av stödjande insatser, som där föreligger med hänsyn tagen till bl. a. socioekonomiska faktorer och befolkningsammansättning. Biblioteken i Jordbro och Brandbergen ska i och med detta ha en biblioteksprofil för i första hand barn och ungdomar i åldern 0-16 år samt för äldre och biblioteksovana grupper. Kultur- och fritidsnämnden ansvarar i de integrerade biblioteken för den biblioteksservice gentemot barn och ungdom 0-16 år, äldre samt biblioteksovana vuxna, som folkbiblioteken

åläggs i bibliotekslagen och för den biblioteksservice, som skolbiblioteken åläggs i biblioteks- och skollagen

Biblioteken ska vara öppna för alla, och allmänheten erbjuds tillgång till det profilerade utbud man håller.

Det integrerade biblioteket i Jordbro är inrymt i Jordbromalmsskolan och biblioteket i Brandbergen i Brandbergsskolan.

Samverkan mellan skolan och de integrerade biblioteken ska ske så att de prioriterade grupperna i området får bästa möjliga biblioteksservice. För verksamheten i de integrerade biblioteken ska avtal slutas mellan barn- och utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen. En plan för samverkan ska utarbetas på varje skola.

Skolbibliotek grundskola/gymnasium

Skolbiblioteken ansvarar för att fullgöra de uppgifter, som skolan är ålagd i biblioteks- och skollag. För att erbjuda barnen en obruten kedja av biblioteksverksamhet från 1 års ålder fram till avslutad grundskoleutbildning ska barn- och utbildningsnämnden ansvara för att det finns skolbibliotek i alla rektorsområden som har undervisningsverksamhet för barn i åldern 6-16 år. Förskolorna ska ha en egen referenssamling, som kompletteras av folkbiblioteken. Barn- och utbildningsnämnden ansvarar också för att det finns ett gymnasiebibliotek, som betjänar hela den kommunala gymnasieskolan.

Även gymnasiebiblioteken omfattas av biblioteks- och skollag.

Fredrika Bremerskolans bibliotek har till uppgift att ge full service till samtliga elever inom de olika gymnasieenheterna. Biblioteket utgör en stödresurs till undervisningen på skolan och arbetar bland annat för att stimulera intresset för litteratur hos eleverna. För att stödja elever med läs- och skrivsvårigheter erbjuder biblioteket skönlitteratur i form av ljudfiler. Biblioteket erbjuder också undervisning i informationssökning och källkritik.

Gymnasieskolans bibliotek kan ses som ett idealiskt skolbibliotek med öppethållande hela skoldagen, där kompetent personal kan inspirera och hjälpa lärare och elever att hitta och värdera information och litteratur i anslutning till skolans undervisning.

Fristående skolors huvudmän är på samma sätt som barn- och utbildningsnämnden ansvariga för skolbiblioteken på respektive skola.

Tillgång till skolbibliotek är ett kriterium för kvalitet i skolan och ska finnas med i skolornas årliga kvalitetsredovisning, som även omfattar fristående skolor.

Mediecenter

Mediecenter ansvarar för att komplettera skolbiblioteken med klassuppsättningar av skönlitteratur. Boklådorna innehåller i de flesta fall även en DAISY-inspelning (talbok) av respektive titel.

Till flera av klassuppsättningarna finns också en film som bygger på boken.

Elever med läs- och skrivsvårigheter kan via sin lärare få låna lättläst litteratur och böcker i DAISY-format från Mediecenter.

Mediecenter är en resurs för lärare i deras dagliga undervisning. Skolans behov av kompletterande material såsom undervisningsfilm, spelfilm, radio- och tv-program från Utbildningsradion tillgodoses genom Mediecenter.

2. Ansvarsfördelning

Bibliotekslagen §7 ” Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten. Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap. Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser till kommer på staten.”

Skolbibliotek/folkbibliotek

Skolbibliotekens uppgift är att vara ett verktyg för skolans pedagogiska arbete. De ska vara en integrerad del av skolans arbete med nära samarbete mellan lärare och skolbiblioteksansvariga. Folkbibliotekens nisch är utrymmet vid sidan av skolan, ett frirum för barns och ungdomars eget kunskapssökande, egna upplevelser och uttrycksbehov. Folkbiblioteken fungerar som ett komplement till skolbiblioteken. Samarbetet med skolan är endast en liten del av folkbibliotekens totala barn- och ungdomsverksamhet

Ålder	Behov	Skol- och folkbibliotek	Folkbibliotek	Skolbibliotek	Övriga bibliotek
0-6 år BVC Förskola	Stimulans av språk och fantasi Enkla fakta (förskolans teman) Stödja lärprocessen	”Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.” (Bibliotekslagen)	” Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek. Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.” (Bibliotekslagen)		” Länsbibliotek, lånecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk. och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda läntagarna en god biblioteksservice.” (Bibliotekslagen)
6-13 år	Utveckla språk, läsförmåga och inlevelseförmåga. Handledning och material för faktsökande som en av skolarbetet.	(se ovan)	(se ovan)	” Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.” (Bibliotekslagen)	(se ovan)
13-16 år	Informationssökning i olika slags media inkl. nätet, vägledning Brett utbud av skönlitteratur.	(se ovan)	(se ovan)	(se ovan)	(se ovan)

Ålder	Behov	Skol- och folkbibliotek	Folkbibliotek	Skolbibliotek	Övriga bibliotek
16-20 år	Informationsresurser för bl.a. projektarbeten, vägledning Varierat bestånd av klassisk och aktuell skönlitteratur	(se ovan)	(se ovan)	(se ovan)	(se ovan)
20 år – högskolor övrig vuxenutbildning (Centrum Vux) distansutbildning informellt kunskapsinhämtande	Studielitteratur, läsplatser, nätbaserad information Informationssöknings-tjänster för forskning Användarundervisning i informations-sökning på Internet och i databaser, Litteraturupplevelser, kunskap och information, handledning		(se ovan)		” Det skall finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessa bibliotek skall inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid högskolan svara för biblioteksservice inom högskolan och i samverkan med landets biblioteksväsen i övrigt ge biblioteksservice.” (Bibliotekslagen)
0-100 år Grupper med särskilda behov	Talböcker för äldre (dvd och kassetter) Boken kommer Tekniska hjälpmedel Bok & band för lästräning Media på olika språk	” Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskild anpassade till dessa gruppers behov.” (Bibliotekslagen)	(se ovan)		” Länsbibliotek, lånecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk. och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.” (Bibliotekslagen)

3. Samarbete skola - bibliotek

Övergripande

Skolbibliotekens litteraturbestånd registreras i databasen Bookit, som ägs och administreras av folkbiblioteken. Modulen Freelib, ett webbaserat program anpassat för skolbibliotek, ägs av skolorna och administreras av Mediecenter. Folkbibliotekens och skolbibliotekens personal ingår i ett gemensamt nätverk för samarbete.

Det ska finnas kulturombud på varje skola och förskola för att samarbetet mellan folkbiblioteken, kulturverksamheten och skolan ska fungera. Kulturombuden fungerar som länkar mellan verksamheterna.

Förskoleåldern 0 – 5 år

Folkbibliotekens samarbete med BVC innefattar biblioteksinformation och biblioteksbesök för barn och föräldrar. I samband med 4-årskontrollen på BVC får barnen en biljett (boknalle), som kan bytas mot en bokgåva på närmaste bibliotek. Förskolepersonal och dagbarnvårdare inbjuds årligen till folkbiblioteken för presentationer av nya barnböcker. På biblioteket i kulturhuset finns en avdelning med böcker för förskolebarn som är uppdelad efter särskilt efterfrågade teman.

Förskolornas referenssamling kompletteras med lån från folkbiblioteken.

Folkbiblioteken har ett extra ansvar att hjälpa till med förslag, rådgivning och utlån av språkstimulerande material t ex för barn med funktionshinder och barn med annat modersmål än svenska. Mediecenter ansvarar för att förskolorna erbjuds temalådor med fack- och skönlitteratur.

Förskoleklass/grundskola 6 – 16 år

Skolbiblioteken har ansvar för elevernas biblioteksundervisning. Folkbibliotekens verksamhet för skolklasser bygger på den biblioteksundervisning som eleverna fått på sina respektive skolor. Alla barn i grundskolans år 1, 2 och 4 inbjuds årligen till folkbiblioteken för biblioteksintroduktioner och bokpresentationer. Folkbiblioteken tar emot övriga skolklasser efter överenskommelse. Biblioteket i kulturhuset bjuder in lärare från kommunens samtliga 6-9 skolor till bokpresentationer. På folkbiblioteken finns det lånekort med särskilda låneregler för lärare. Mediecenter ansvarar för temalådor och klassuppsättningar av skönlitteratur för Haninge kommuns grundskolor. För friskolor kan kostnadsavtal tecknas för samma service. Hos Mediecenter finns möjlighet att kombinera böcker och andra medier.

Gymnasieåldern 16 – 20 år

Samarbete mellan folkbiblioteket och gymnasiebiblioteket sker t ex genom gemensamma avtal ang. databasabonnemang. På huvudbiblioteket finns en kontakt för gymnasieskolan.

Vuxenstuderande - folkbiblioteken

Lärare och studerande ska vara informerade om den service och de resurser folkbiblioteken kan erbjuda. Information för vuxenstuderande finns på folkbibliotekets hemsida.

Folkbiblioteket ska, utifrån studiesituationen i kommunen, köpa in relevant litteratur.

Kurslitteratur inlänas ej från andra bibliotek. Studenterna får hjälp med att söka upp litteraturen på nätet men får själva skaffa böckerna. Som stöd för lärare och studenter inom vuxenundervisningen kan folkbiblioteket hjälpa till med litteraturinformation, biblioteksintroduktion och undervisning i bibliotekskunskap och informationsökning.

Högskolebibliotek

Diskussion har inletts om samarbete mellan KTH:s bibliotek, folkbiblioteket och vuxenutbildningen, när Södertörns högskola med sitt bibliotek flyttat från Haninge.

Fristående skolor

Fristående skolor har samma ansvar som övriga i fråga om skolbiblioteksverksamhet. Folkbiblioteken erbjuder samma service till alla skolor.

4. Tillgänglighet

Barn och ungdom

Barn med funktionsnedsättning ska få sin mediaservice via folkbiblioteken och i förekommande fall genom Mediecenter. På alla folkbibliotek i kommunen finns särskilda s.k. Äppelhyllor med böcker, DAISY-skivor (talböcker) och annat material för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Särskoleklasser och andra specialklasser inbjudes till biblioteksvisningar och bokpresentationer.

På biblioteket i kulturhuset finns en dyslexihörna med material för föräldrar och pedagoger angående dyslexi och andra läshandikapp.

Enligt § 17 i upphovsrättslagen får litteratur laddas ned av bibliotek och vissa andra institutioner för personer med läshandikapp, som behöver särskilt anpassat material för att kunna ta del av verket. Tillstånd för nedladdning från Tal- och punktskriftsbibliotekets hemsida begärs från regeringen.

Nedladdning sker idag av folkbiblioteken och Fredrika Bremer-gymnasiet och ska göras av Mediecenter för alla grundskolors räkning.

Biblioteksservice för äldre och personer med funktionsnedsättning

Med ”Boken-kommer” vänder sig folkbiblioteken till kommuninvånare, som av ålders- eller hälsoskäl inte själva kan besöka biblioteket. De ges möjlighet att regelbundet få hem en boklåda. Personer med funktionsnedsättning har också möjlighet att låna talböcker genom biblioteken. I verksamheten ingår även ett samarbete om bokdepositioner med 6 av kommunens äldreboenden. Projektet ”Läsning och livskvalité” har sin fortsättning i en samverkan med några av Haninges dagliga verksamheter. De s k ”Spännande lådorna” med nya och lättlästa, LL-böcker, cirkulerar runt i verksamheterna.

Inför starten av bokbussverksamheten kommer samarbetet med äldreboenden, träffpunkter och Haninges dagliga verksamhet att utredas.

5. Framåtblickar

Med framväxten av ett kunskapssamhälle och ökad internationell konkurrens har befolkningens utbildningsnivå hamnat i fokus. Möjligheter till utbildning, kultur, information och kommunikation är lika viktiga för framtidstron som de fysiska förutsättningarna

Läraryrket varnar för att läsförståelsen bland barn sjunker. Utlåning av barnböcker minskar. Enligt en regional fritidsvaneundersökning från 2004 minskade också läsning av böcker bland ungdomar i Haninge. Minskningen är kraftigast på gymnasienivå.

Barn- och utbildningsförvaltningen har som mål att alla elever ska nå de nationella målen i läroplanerna. För att nå ökad måluppfyllelse i grundskolan och för att få fler elever att gå

vidare till högre studier krävs extra insatser. Skolbiblioteken har här en stor och viktig roll att fylla.

Biblioteken har en särskild uppgift när det gäller barns och ungdomars språkutveckling, läsförmåga och kunskapssökande. Bokläsning handlar inte bara om kulturella upplevelser – något som är nog så viktigt. Men läsning av böcker har dessutom en mycket nära koppling till både lärandet och deltagandet i det offentliga samtalet – och i förlängningen därmed till demokrati och yttrandefrihet

I en av målbilderna för Kultur & Fritid kan man läsa följande: ”Biblioteken är en plats för information, kunskap, läsning, upplevelser, inspiration och möten mellan människor. De har stor betydelse för det livslånga lärandet och bidrar till att allt fler invånare går vidare till högre utbildning. 24-timmarswebb, elektroniska medier och självbetjäningsautomater ger invånarna tillgång till biblioteket dygnet runt. Utlåning och återlämning sker genom självservice. Kraftfull marknadsföring, bl.a. till nya grupper, har medfört, att både antalet boklån och antalet besök ökar.”

P.g.a. den snabba IT-utvecklingen läggs alltmer kurslitteratur och utbildningsmaterial ut på nätet. I framtiden kan studenten troligen nå allt sitt studiematerial med hjälp av en dator. Det finns redan forskningsbibliotek som endast har elektroniska tidskrifter. Dessvärre kommer det inte att bli gratis. Abonnemang på databaser och elektroniska media är redan i dag dyrt och lär inte bli billigare inom en överskådlig framtid. Det blir då bibliotekens, ev. lärcentras, roll att tillhandahålla studiematerialet. En stor fördel är att denna service blir oberoende av tid och rum. Man kan sitta hemma och med hjälp av en kod komma åt sitt studiematerial dygnet runt.

6. Uppföljning

Barn- och utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden ansvarar tillsammans för uppdatering och uppföljning av biblioteksplanen vid behov.

